

Novozákonní ἀγάπη

Ladislav Tichý

Podstatné jméno ἀγάπη patří nepochybně ke klíčovým výrazům původního řeckého textu Nového zákona. Bez něho by novozákonní poselství mělo asi jinou podobu, protože toto slovo patří nejen formálně k teologické mluvě Nového zákona, ale je s ním spojen rovněž velmi důležitý teologický obsah. Náš příspěvek se nechce a ani nemůže zabývat vlastní podrobnou exegezi textů, v nichž se v Novém zákoně nachází substantivum ἀγάπη,¹ nýbrž by si chtěl především všimnout nesnadné otázky, proč právě toto slovo hraje v Novém zákoně takovou roli, tj. zkoumat jeho původ a ptát se také, jaké jsou důvody jeho významu a postavení v Novém zákoně. Přitom ovšem nebude možné přehlédnout aspoň ve všeobecné rovině také otázku teologického poselství tohoto důležitého slova.

Pro důležitost a význam podstatného jména ἀγάπη v Novém zákoně mluví už jeho relativně vysoký výskyt. Celkem je v Novém zákoně najdeme 116krát.² Jednotlivé výskyty však nejsou rozloženy rovnoměrně. Výraz ἀγάπη se vůbec nevyskytuje v Mk, ve Sk a v Jak. Pouze jednou je v Mt (24,12) a v Lk (11,42). Největší frekvence je v Pavlových listech: 75krát, z toho v nesporných je to 47 výskytů, nejvíce v 1 Kor (14), potom v Řím a 2 Kor (v obou je 9krát). Pokud jde o sporné Pavlovy listy, najdeme ἀγάπη nejvíce v Ef (10krát), pak v Kol (5krát), v 2 Sol jen 3krát, v pastorálních epistolách celkem 10krát. V listu Židům je ἀγάπη jen dvakrát (6,10 a 10,24). Větší koncentrace výskytu tohoto výrazu je potom v tzv. janovských spisech, a to nejvíce v 1 Jan: 18krát (dále: Jan: 7; 2 Jan: 2; 3 Jan: 1; v knize Zjevení je dvakrát). Pro srovnání je také důležité vědět, že odpovídající sloveso ἀγαπάω se vyskytuje v Novém zákoně 143krát, při čemž jeho rozložení je mnohem rovnoměrnější, zvláště v evangeliích (Mt: 8; Mk: 5; Lk: 13; ale v Jan: 37krát). Chybí ovšem také ve Sk. V Pavlových listech je trochu řidší.³ Jasně dominuje v 1 Jan (28krát), ale ve zbývajících knihách je zastoupeno střizlivě a poměrně rovnoměrně.⁴ Pokud jde o význam výrazu ἀγάπη v Novém zákoně, lze říci, že prakticky na všech místech s výjimkou jednoho jej můžeme bez problémů

¹ K tomu viz kromě komentářů hlavně: C. SPICQ, *Agape dans le Nouveau Testament: analyse des textes*, I–III, Paris: Gabalda, 1958–59. Dále: E. STAUFFER, „ἀγαπάω κτλ. B–F,” in *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, vyd. G. Kittel, I, Stuttgart: Kohlhammer, 1933, s. 34–55; G. SCHNEIDER, „ἀγάπη etc.,” in *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, vyd. H. Balz a G. Schneider, Stuttgart etc.: Kohlhammer, I, 1980, sl. 19–29; Th. SÖDING, „Agape. I. Der ntl. Sprachgebrauch,” in *Lexikon für Theologie und Kirche*, 3. vyd., vyd. W. Kasper aj., I, Freiburg etc.: Herder, 1993, sl. 220–222. Ke starší literatuře srov. H. RIESENFELD, „Étude bibliographique sur la notion biblique d' ΑΓΑΠΗ, surtout dans I Cor 13,” in *Coniectanea Neotestamentica* V, přípr. A. Fridrichsen, Uppsala: Seminarium neotestamenticum upsaliense, 1941, s. 1–27.

² Za předpokladu, že počítáme s třemi výskyty v 1 Kor 13,4, z nichž třetí je ovšem textově kriticky nejistý.

³ V nesporných 17krát (Řím: 8; 1 Kor: 2; 2 Kor: 3; Gal: 2; 1 Sol: 2), ve sporných 16krát (Ef: 10; Kol: 2; 2 Sol: 2; 2 Tim: 2).

⁴ Žid: 2; Jak: 3; 1 Petr: 4; 2 Petr: 1; 2 Jan: 2; 3 Jan: 1; Jud: 1; Zj: 4.

přeložit českým slovem „láska“.⁵ Tím jedním místem je Jud 12, kde se ἀγάπη vyskytuje v množném čísle a označuje „hody lásky“ neboli „agapy“.⁶ Tento význam se více rozšířil až v době po Novém zákoně.⁷

Je ovšem nepochybně nejen zajímavé, ale také užitečné sledovat výskyt a užití substantiva ἀγάπη před Novým zákonem. V Septuagintě je najdeme 19krát či 20krát (počítáme-li také 2 Sam 1,26 v Origenově recenzi), a to včetně výskytu v Žalmech Šalomounových 18,3. Převládá však v Písni písní (11 výskytů), pak je třikrát v knize Moudrosti, dvakrát v knize Kazatel a jednou u Jeremiáše (2,2) a v 2 Sam (= Druhá kniha království v LXX) 13,15.⁸ Není vůbec v překladu Pentateuchu. V podstatě synonymní substantivum ἀγάπης se vyskytuje v LXX 13krát. Hebrejským podkladem jak pro ἀγάπη, tak pro ἀγάπης je ve většině případů אָהָבָה. Je tedy vidět, že výskyt ἀγάπη není v LXX nikterak vysoký. Uvedené údaje o výskytu je však třeba do jisté míry korigovat, protože hebrejské substantivum אָהָבָה je v LXX na určitém počtu míst přeloženo tvary slovesa ἀγαπᾶν (např. zpodstatnělým infinitivem).⁹ Celkově je třeba ovšem konstatovat, že výraz אָהָבָה není v hebrejské bibli příliš častý.¹⁰

⁵ Komplikovanější je situace v některých moderních jazycích, které mají k dispozici více výrazů. Tak např. ve francouzštině (*charité* nebo *amour*, i když druhý výraz v současných překladech už převládá; srov. také známý text sv. Terezie z Lisieux o lásce jako jejím povolání v církvi [Ms. B, 3 r° et v^o], kde se – v rámci textu, který odpovídá liturgickému čtení Liturgie hodin pro památku 1. října – objevuje „charité“ 2krát, ale „amour“ 9krát) nebo v italštině (*carità* a *amore* – podobná situace) či ve španělštině (*caridad* a *amor*). V dnešní angličtině už je *charity* omezeno skoro jen na význam „charita“ (už A. ROBERTSON – A. PLUMMER, *A Critical and Exegetical Commentary on the First Epistle of St Paul to the Corinthians*, ICC, 2. vyd., Edinburgh: T. & T. Clark, 1914, s. 286, k překladu v 1 Kor 13 poznamenali: „ἀγάπη should be rendered ‘love’ rather than ‘charity’“). Pro ilustraci: 6. září 1997 při pohřbu Lady Diany ve Westminster Abbey četl britský premiér Tony Blair 1 Kor 13,1–13 v překladu *James King Version* z r. 1611 s tou výjimkou, že místo původního *charity* měl v textu *love*). Tato terminologická nejednota především v románských jazycích a historicky také v angličtině je dána tím, že latinská Vulgáta dala přednost substantivu „*caritas*“, které se v jejím textu Nového zákona objevuje 93krát, zatímco „*dilectio*“ je zde 25krát a „*amor*“ pak jen 3krát.

⁶ Na paralelním místě v 2 Petr 2,13 je ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν (ve svých klamech/rozkoších [hýř]).

⁷ Srov. *Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, rev. and ed. by F. W. DANKER, 3. vyd., Chicago: The Chicago University Press, 2000, s. v. „ἀγάπη“, s. 7, počítá s možností, že tento smysl pro ἀγάπη vznikl vlivem řec. výrazu φιλία (společná jídla), protože ten zaznamenal φιλας συναγωγὰς ἀγάπης by pak byl v tomto smyslu „překlad“ termínu φιλία.

⁸ V Sir 48,11 je pouze jako první čtení (prima manus) v kodexu Sinajském; je to jen jeden z příkladů kolísání mezi ἀγάπη a ἀγάπης v rukopisech Septuaginty. Každopádně v Rahlfsově edici Septuaginty je ἀγάπη 19krát.

⁹ Th. SÖDING, „Das Wortfeld der Liebe im paganen und biblischen Griechisch: Philologische Betrachtungen an der Wurzel ΑΓΑΠ-“, *Ephemerides theologicae Lovanienses*, roč. 68, 1992, č. 4, s. 284–330, zde 303, uvádí, že je to největší počet případů (celkem 26). Ale to je zřejmě číslo neodpovídající skutečnosti. Podle E. HATCH a H. REDPATH, *A Concordance to the Septuagint and the Other Greek Versions of the Old Testament*, I, Grand Rapids: Baker, 1983 (= Oxford: Clarendon, 1897), s. v. „ἀγαπᾶν“, by to byly jen tři případy. Ale je třeba připojit ještě aspoň tři místa, tj. počítat celkem se šesti: Gn 29,20; Dt 7,8; 1 Sam 20,17 (dvakrát); Žl 109,4; Iz 63,9. Způsob překladu LXX se dá vysvětlit tím, že אָהָבָה je svým původem vlastně infinitiv constructus s ženskou koncovkou. Srov. P. JOÜON, *Grammaire de l’hébreu biblique*, Roma: PIB, 1996 (= 1923), s. 111, § 49d.

¹⁰ Podle E. JENNI, אָהָבָה „lieben“, in *Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament*, I, vyd. E. Jenni a C. Westermann, München: Ch. Kaiser; Zürich: Theologischer Verlag, 1984, sl. 60–74, zde 61, je to celkem 53krát.

Podstatné jméno ἀγάπη se vyskytuje také v tzv. raně židovské literatuře (*Závěti dvanácti patriarchů*, *List Aristeův*, Filón Alexandrijský).¹¹ Na rozdíl od slovesa ἀγαπᾶν, které je už doloženo u Homéra, nemáme pro podstatné jméno ἀγάπη žádný jistý doklad jeho užití nežidovským autorem v předkřesťanské době. Byly sice v minulosti uváděny v této souvislosti některé nápisy nebo dokumenty, ale dnes se uznává, že žádný z nich není jednoznačný a jistý.¹² Jsou doložena ovšem jména osob, např. ženské jméno ΑΓΑΠΙΑ nebo ΑΓΑΠΙ[.] ze 6. nebo 5. století př. Kr.,¹³ mužská jména Ἀγαπήνωρ (2. stol. př. Kr.) nebo Ἀγάπιος (4. stol. po Kr.),¹⁴ ale také ženské jméno Ἀγάπη (ovšem až ze 4. stol. po Kr.).¹⁵ Ženské jméno ΑΓΑΠΙΑ ovšem nemuselo být odvozeno od substantiva ἀγάπη, nýbrž od slovesa ἀγαπᾶν nebo od substantiva ἀγάπησις.¹⁶ Tak je třeba asi zůstat u závěru, že substantivum ἀγάπη není jednoznačně doloženo v pohanských textech před 3. stoletím po Kr.¹⁷

Starověká řečtina byla nepochybně bohatá na slovní zásobu. Proto mnoho nepřekvapuje, že pro pojem „láska“ měla k dispozici čtyři výrazy: ἔρως, στοργή, φιλία a ἀγάπη (vedle něho existovalo ovšem také slovesné substantivum ἀγάπησις). Odpovídající slovesa byla: ἐρᾶν, στεργείν, φιλεῖν a ἀγαπᾶν. Mezi uvedenými substantivy (a také příslušnými slovesy) existovaly samozřejmě významové rozdíly.¹⁸ Substantivum ἔρως vyjadřovalo především vášnivou touhu, speciálně také sexuální žádost, ale i touhu po bohatství, pomocí στοργή se označovala přirozená náklonnost mezi členy rodiny, v širším smyslu v okruhu přátel nebo politického společenství. Podobně φιλία vyjadřovala také přirozený pocit sounáležitosti mezi členy rodiny, přáteli a kolegy. Ale později zřejmě zahrnovala i možnost volby náklonnosti. Do jaké míry se významově odlišovala ἀγάπη, je z velké části sporné. Zatímco např. C. Spicq zdůrazňuje pro ἀγάπη (a sloveso ἀγαπᾶν) volbu, preferenci, hluboký respekt spojený s obdivem,¹⁹ Th. Söding pokládá tyto a podobné významové nuance za filologicky nepotvrzené.²⁰ V Novém zákoně²¹ se ἔρως a στοργή (ani příslušná slovesa ἐρᾶν a στεργείν)

¹¹ Viz blíže např. SÖDING, „Wortfeld,“ s. 313–317. Pozoruhodně Söding se nezmiňuje o výskytech u Filóna (*Quod Deus sit immut.*, 69,3; *Quaest. in Ex.* 2,21[bis]). U Josepha Flavia najdeme pouze sloveso ἀγαπᾶν. C. SPICQ, *Lexique théologique du Nouveau Testament*, Fribourg: Éditions Universitaires, 1991, s. 25, pozn. 3, nepokládá *Závěti dvanácti patriarchů* za směrdatné, protože „obsahují příliš mnoho křesťanských glos“.

¹² K uváděným textům patřil např. Papyrus Berolinensis 9869, Pap. Paris 49,3 (datovaný do 2. stol. př. Kr.), POxy 1380, 28 a 109n. (2. stol. po Kr.) nebo místo u Filodema z Gadary (1. stol. př. Kr.) aj. Všechny tyto texty se ukázaly jako nejisté, pokud jde o text, a některé i ohledně datování. Viz blíže SÖDING, „Wortfeld,“ s. 293–295; SPICQ, *Lexique*, 26–29.

¹³ Viz SÖDING, „Wortfeld,“ s. 293–294.

¹⁴ Viz SPICQ, *Lexique*, s. 29 a pozn. 7.

¹⁵ Srov. SPICQ, *Lexique*, s. 30 a pozn. 2.

¹⁶ Srov. SÖDING, „Wortfeld,“ s. 295n.

¹⁷ Tak SÖDING, „Wortfeld,“ s. 294, který uvádí jako nejstarší pohanský doklad náhrobní nápis z Tiberiady z 3. stol. po Kr., který chválí lásku k vlasti jednoho vojáka (srov. tamtéž, včetně pozn. 61). SPICQ, *Lexique*, s. 29, hovoří o 1. stol. po Kr., ale neuvádí, o jaký text by se mělo jednat.

¹⁸ K nim srov. především SPICQ, *Lexique*, s. 20–25, a SÖDING, „Wortfeld,“ s. 288–299.

¹⁹ *Lexique*, s. 22.

²⁰ Srov. „Wortfeld,“ s. 298.

²¹ Pro biblický jazykový úzus je významný příspěvek: J. BARR, „Words for Love in Biblical Greek,“ in *The Glory of Christ in the New Testament: in Memory of G. B. Caird*, vyd. L. D. Hurst a N. T. Wright, Oxford: Clarendon Press, 1987, s. 3–18, který se zabývá v první řadě Septuagintou, ale vyvozuje důležité závěry i pro Nový zákon.

nevyskytují (v Řím 12,10 je však adjektivum φιλόστοργος „něžně milující“). Substantivum φιλία je v Novém zákoně jen jednou (Jak 4,14, kde má negativní význam „přátelení se“, tj. zde se světem), avšak sloveso φιλεῖν je v něm celkem 25krát. Diskutovanou otázkou je rovněž významový rozdíl mezi slovesy ἀγαπᾶν a φιλεῖν v Novém zákoně. Částečné rozdíly lze nepochybně konstatovat a naprostá ekvivalence mezi nimi jistě neexistuje. Tak např. φιλεῖν znamená na třech místech (Mt 26,48; Mk 14,44 a Lk 22,47) „líbat, políbit“ (běžnější je však v tomto smyslu καταφιλεῖν, které je v NZ celkem šestkrát). Pouze ἀγαπᾶν se užívá v příkazech lásky k Bohu a bližnímu.²² Ale slovesa ἀγαπᾶν a φιλεῖν se nepochybně svým významem z velké části překrývají.²³ Nicméně bylo to substantivum ἀγάπη (stejně jako sloveso ἀγαπᾶν), a ne podstatné jméno φιλία (a také ne sloveso φιλεῖν, i když to má v Novém zákoně mnohem větší užití, a to i v teologicky důležitých textech), které se stalo důležitým teologickým pojmem v Novém zákoně. Jak to vysvětlit? Jaké byly důvody této volby?

Jako odpověď na uvedené otázky se jistě v první řadě nabízí poukaz na Septuagintu, kde nepochybně substantivum ἀγάπη (a sloveso ἀγαπᾶν) hraje relativně významnou roli. Ale tento poukaz nestačí, protože jednak úzus Septuaginty není zdaleka totožný s územ Nového zákona (především pokud jde o postavení ἀγάπη)²⁴ a jednak zůstávají nezodpovězeny i další otázky. Jednou z těchto otázek je skutečnost, která se ovšem také dotýká úzu, že v Novém zákoně máme ἀγάπη, ale není v něm vůbec ἀγάπησις. Jeho pouze 13 výskytů v LXX (oproti 19 výskytům ἀγάπη) snad už signalizuje ústup. Zde se ovšem nemůžeme plně vymanit z oblasti dohadů, popř. hypotéz. Slovesné substantivum (*nomen actionis*) ἀγάπησις se mohlo pro novozákonní autory jevit jako málo vhodné pro vyjádření důležitého, ba vrcholného teologického pojmu. Můžeme si připomenout např. české „milování“, které je tvořeno obdobně od slovesa „milovat“, ale v dnešní češtině hraje prakticky nulovou roli (toto přirovnání je ovšem třeba brát samozřejmě *cum grano salis*, v neposlední řadě také proto, že ἀγάπησις užívali nadále i např. mnozí církevní Otcové). Pokud jde o způsob utvoření, pokládali J. Moulton a W. Howard ἀγάπη za zkrácený tvar od ἀγάπησις,²⁵ zatímco C. Spicq to výslovně popírá a odvozuje ἀγάπη od ἀγαπάω.²⁶ To se jeví také jako více přesvědčivé.²⁷ Tak to s největší pravděpodobností také chápali uživatelé tohoto výrazu.

²² Právě tento aspekt vyzvedají J. P. LOUW a E. A. NIDA (*Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains*, 2 sv., New York: UBS, 1988, 25.43 [I, s. 294]).

²³ Mnozí se pokoušeli uplatnit významový rozdíl ve střídání sloves ἀγαπᾶν a φιλεῖν v Jan 21,15–17. Ale nevedlo to k žádnému uspokojivému výsledku. Je třeba počítat zřejmě se synonymitou a pouze stylistickou změnou výrazu. Srov. SÖDING, „Wortfeld,“ s. 328; R. SCHNACKENBURG, *Das Johannesevangelium*, III. Teil, Freiburg i. Breisgau: Herder, 1975, s. 432n.; B. SCHWANK, *Evangelium nach Johannes*, 2. vyd., St. Ottilien: EOS, 1998, s. 502; BARR, „Words,“ s. 15: „the shift is stylistic but not semantic“.

²⁴ Srov. BARR, „Words,“ s. 14–17.

²⁵ Viz J. MOULTON – W. HOWARD, *A Grammar of New Testament Greek, II: Accidence and Word-Formation, with an Appendix on Semitisms*, Edinburgh: T. & T. Clark, 1990 (= 1929), s. 335, kde se uvádějí pro srovnání συναντή (3krát v LXX) a ἀπαντή (25krát v LXX). Obě substantiva znamenají „setkání“ a mají být obdobně odvozena od συναντήσις (80krát v LXX), popř. od ἀπαντήσις (44krát v LXX); ale srovnej např. přízvuk! Pro původ z ἀγάπησις však také např. SÖDING, „Wortfeld,“ s. 312: „Verkürzung des gebräuchlichen ἀγάπησις“.

²⁶ Viz SPICQ, *Lexique*, s. 29.

²⁷ V tomto smyslu už také: É. BOISACQ, *Dictionnaire étymologique de la Langue Greque*, Heidelberg: Winter; Paris: Klincksieck, 1916, s. 6: „Le substantif tardif ἀγάπη est abstrait du verbe.“

Jestliže – alespoň zatím – není výraz ἀγάπη doložen z předkřesťanské doby u nežidovských autorů, pak je na místě rovněž otázka jeho historického původu. Objevil se jednak názor, že ἀγάπη byla součástí hovorové koiné,²⁸ a to zřejmě v Egyptě, jednak se počítá s nově vytvořeným slovem, s neologismem Septuaginty.²⁹ Přitom se připomíná vliv fonetické příbuznosti s hebr. אהבה.³⁰ Žádný z těchto názorů se nedá s jistotou dokázat. Ale při rozhodnutí pro ἀγάπη jistá souběžnost s hebrejským אהבה (srov. např. počet slabik) mohla hrát určitou roli.

Jestliže substantivum ἀγάπη bylo nejprve omezeno – jak se zdá podle současného stavu bádání – pouze na židovské a potom také (v mnohem větším rozsahu) na křesťanské prostředí, nebylo přesto toto slovo nesrozumitelné i pro ty, kdo se s ním setkali poprvé. I když pro ně představovalo nový tvar, snadno poznali, že patří svým významem ke slovesu ἀγαπᾶν. Zde už se pohybujeme na mnohem jistější půdě, než tomu bylo v otázce samotného původu či vzniku tohoto substantiva. Toto zjištění je velice důležité, protože se jedná o jeden z klíčových teologických pojmů Nového zákona. Tento fakt samozřejmě neznamená, že pohanští čtenáři nebo posluchači textů Nového zákona chápali v plnosti význam, který ἀγάπη v Novém zákoně má. Jestliže však charakteristickým rysem řečtiny Nového zákona z hlediska slovní zásoby nejsou v prvé řadě nová slova, nýbrž nové nebo pro běžné uživatele řečtiny neobvyklé významy (mezi slova, kterých se to týká, patří např. δόξα, διαθήκη, ἁμαρτία, γραμματεὺς aj.),³¹ pak má ἀγάπη zvláštní postavení v tom, že jeho základní význam byl známý každému řecky mluvícímu, který se s tímto slovem setkal. Konkrétní významovou náplň se pak mohl dovědět z Nového zákona samotného. Není bez zajímavosti, že v obou korpusech novozákonních spisů, kde právě ἀγάπη hraje nemalou roli, tj. v listech apoštola Pavla i v tzv. janovské literatuře, je teologický význam tohoto výrazu výslovně vysvětlován a připomínán, a to s poukazem na Boží jednání v Ježíši Kristu (srov. především 2 Kor 5,14–17; Řím 5,5–9; 1 Jan 4,7–11).

Souhrnně můžeme říci, že výraz ἀγάπη, který patří ke klíčovým teologickým termínům Nového zákona, svou základní srozumitelností zřejmě umožňoval a usnadňoval chápání evangelia těm, kdo s ním byli konfrontováni poprvé. To sice mohlo mít určitý vliv na šíření křesťanství, ale tím však mohl být učiněn pouze první krok. Platí samozřejmě totiž, že i ti, kteří evangelium Ježíše Krista přijali už možná před delší dobou nebo v něm byli vychováni od malička, potřebují stále více pronikat do hloubky obsahu novozákonního pojmu ἀγάπη, musejí si stále více osvojovat a do životní praxe uvádět přesvědčení, že „Bůh je láska (ἀγάπη)“ (1 Jan 4,8) a že „láska (ἀγάπη) nikdy nepřestává“ (1 Kor 13,8a).

²⁸ Jako klasického zástupce lze jistě jmenovat A. Deißmanna, který byl průkopníkem teorie, že řečtina Nového zákona představuje jazyk, kterým se běžně hovořilo (srov. týž, *Licht vom Osten: Das Neue Testament und die neuentdeckten Texte der hellenistisch-römischen Welt*, 4. vyd., Tübingen: J. C. B. Mohr, 1923, s. 59, pozn. 3, kde je vidět, že stále počítal ἀγάπη mezi slova, která byla součástí koiné, i když musel připustit, že některé dříve uváděné doklady nejsou přesvědčivé nebo jisté), ze současných je to např. M. REISER, *Sprache und literarische Formen des Neuen Testaments*, Paderborn: Schöningh, 2001, s. 39: „wahrscheinlich... auch ein geläufiges Wort der gesprochenen Koine“.

²⁹ Tak např. SÖDING, „Wortfeld,“ s. 296.

³⁰ SÖDING, „Wortfeld,“ s. 312.

³¹ Srov. k tomu REISER, *Sprache*, s. 38n.

The New Testament *Agape*

Key words: New Testament; Septuagint; Agape; Love

Abstract: The word *agape* undoubtedly belongs to the key words of the New Testament. This article deals with its position in the New Testament in general. First, the occurrences of this term in the New Testament and in earlier writings (especially in the Septuagint) are compared. Then the fact is considered that no certain instance of this word is as yet known from a pre-Christian non-Jewish document. Its origin is also not entirely clear. The term *agape*, however, was at least in its fundamental meaning understandable even for those who met it for the first time. This could have had some impact on the spread of Christianity, but the content and depth of this New Testament word must be more acquired and adopted also by those who have been brought up as Christians.